

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Datorn i skolämnet hem- och konsumentkunskap

Fem lärares uppfattningar

Shabnam Davachi

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program/kurs: Lärarprogrammet med inriktning
hem- och konsumentkunskap
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vt 2011
Handledare: Monica Petersson
Examinator: Marianne Pipping Ekström

Titel:	Datorn i skolämnet hem- och konsumentkunskap Fem lärares uppfattningar
Författare:	Shabnam Davachi
Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program/kurs:	Lärarprogrammet med inriktigt hem- och konsumentkunskap
Nivå:	Grundnivå
Handledare:	Monica Petersson
Examinator:	Marianne Pipping Ekström
Antal sidor:	31
Termin/år:	Vt 2011
Nyckelord:	Dator, IT, media, hem- och konsumentkunskap, IKT

Sammanfattning

Många av dagens elever har kommit i kontakt med datorn på något sätt redan vid fyra års ålder. Under min lärarutbildning kom det fram att examensmålen för lärarexamen kräver att blivande lärare behärskar IKT (informations och kommunikations teknik). När jag väl har varit ute på VFU har jag märkt att undervisande lärare inte använder så mycket IKT. Detta gjorde att jag ville undersöka vad lärare i hem- och konsumentkunskap har för uppfattningar när det kommer till datorn i klassrummet.

Denna studie har utgått från kvalitativa forskningsintervjuer med fem pedagoger från Göteborg för att undersöka IKT:s roll i skolämnet hem- och konsumentkunskap, men även pedagogernas uppfattning kring detta. De intervjuade pedagogerna, menar alla att datoranvändningen främst sker i språk och So-ämnena medan användningen i hem- och konsumentkunskap är sällsynt. Alla tillfrågade lärare använder färdigtryckta läromedel som en bas i undervisningen, vilket påvisar att läroboken fortfarande har en stor plats i det ämnet. Vidare visar denna studie att få lärare har kompetenser i IKT och kompetensutbildning i IKT, vilket är en viktig faktor för att skapa en varierad och dator baserad undervisning. Pedagogerna visar även ett stort intresse och många visar en positiv inställning till kunskapsutveckling samt till användning av IKT i klassrummet om de skulle ha mer kompetensutveckling och tillgång till fler datorer. Många av informanternas intresse och inställning visar på ett engagemang som i sin tur leder till att skolan tar till sig samhällets tekniska utveckling och positiva effekter. Emellertid upplever några av pedagogerna att IKT är tidskrävande och att tekniken inte alltid är tillförlitlig.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	3
1 Inledning.....	4
2 Bakgrund.....	5
2.1 Vad är IKT?.....	5
2.2 IKT i lärarutbildningen.....	5
2.3 IKT i svenska skolor.....	6
2.4 Ett sociokulturellt perspektiv.....	6
2.5 Från Lpo 94 till Lgr 11.....	7
2.6 Vad innebär skolämnet.....	8
hem- och konsumentkunskap?.....	8
3 Syfte och frågeställningar.....	9
4 Metod.....	9
4.1 Datainsamlingsmetod.....	9
4.2 Urval.....	10
4.3 Tillvägagångssätt.....	10
4.4 Metod för analys.....	12
4.5 Etiska överväganden.....	12
5 Resultat.....	13
5.1 Respondenternas skolor.....	13
och deras tillgång till datorer.....	13
Annaskolan.....	13
Bellaskolan.....	13
Cedielaskolan.....	14
Erikaskolan.....	14
5.2 Respondenternas kunskaper inom IKT.....	14
5.3 Används IKT som ett redskap i undervisningen?.....	15
5.4 Pedagogernas uppfattning kring IKT och lärande.....	17
6 Diskussion.....	19
6.1 Metoddiskussion.....	19
6.2 Resultatdiskussion.....	19
Referenser.....	23
Lista över förkortningar.....	26
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	

1 Inledning

... för hundra år sedan kom eleverna till en skola som hade griffeltavla och krita, för femtio år sedan var bläck och en stålpenna viktiga bruksföremål i klassrummet, sedan kom kulspets- och tuschpennorna och därefter datorn ... Därför ska datorer med ordbehandlingsprogram vara ett vanligt inslag i klassrummet, även i de lägsta årskurserna. De är nästa generations skrivredskap (Trageton, 2005, s.7).

Många människor i Sverige har en dator hemma och redan i fyraårsåldern har hälften av barnen kommit i kontakt med Internet någon gång (Findahl & Zimic, 2008). Då många av dagens ungdomar som går i grundskolan är i kontakt med IKT (Informations- och Kommunikations-teknik) på något sätt i deras hem, kan användningen av IKT i skolan gynna till att eleverna känner igen sig och blir mer engagerande till lärandet. När elever möter IKT i skolan ser de inte detta som ett hinder utan som något de känner igen och blir kanske då mer motiverade till lärande (Myndigheten för Skolutveckling, 2007).

Bland dagens ungdomar (12-16 år) prioriteras användandet av internet bland deras fritidsaktiviteter. Tätt följt av internet användning kommer läsa läxor och träffa kompisar. Flickor umgås på sociala sajter så som Facebook och läser mer tidningar medan pojkar spelar mera datospel. Nästan tre fjärdedelar (74%) av de unga idag har en dator på rummet (Ungar och medier, 2010).

Internet och mobiltelefoner är de medier som har störst andel högkonsumenter¹ och 18% använder både internet och mobiltelefoni mer än 3 timmar per dag. Det finns även könsskillnader bland högkonsumenter och utav pojkarna är det 24% som konsumerar mycket dator spel jämfört med flickor som endast utgör 4%. Bland flickorna så är det 24% som använder sin mobiltelefon mycket jämfört med 12% av pojkarna (Ungar och medier, 2010).

Studier visar på att tv tittandet har sjunkit kraftigt jämfört med tidigare studier som Ungar och medier genomfört. Dock konsumerar unga tv fortfarande i hög grad och enligt en undersökning ser 64% av unga på tv varje dag. I ungar och medier 2008, framkom det att tv:n inte längre är den dominerande mediebäraren för unga. År 2005, hade 55% tv på rummet och fram till 2008 hade det sjunkit med tio procent till 45% (Ungar och medier, 2010).

Då samhället vi lever i förändras och utvecklas konstant ser elevernas inläring annorlunda ut. När jag gick grundskolan fanns inte IKT tekniken och pedagoger hade inget val än att använda sig av de läroböcker som erbjöds. Under min lärarutbildning har vi haft Verksamhetsförlagd utbildning (VFU), och jag har sett att dessa möjligheter ser annorlunda ut nu. Under VFU har jag fått en inblick i hur olika lärare jobbar och min uppfattning är att det idag finns större möjligheter att hitta andra former av läromaterial, som internet, olika läsprogram till datorn, filmer och andra visuella medier som har utvecklats och kan användas i undervisningssyfte. Jag anser att IKT bör fungera som ett komplement till undervisningen för att variera och intressera eleverna.

Min egen erfarenhet är att många lärare fortfarande är kvar och känner sig trygga i den mer "traditionella" undervisningen där läroboken är i fokus och tekniken blir lämnad åt sidan. Vad beror det på? Kan det vara att lärare inte vågar eller vill använda IKT när det är ett krav som Skolverket ställer?

¹ De som ägnar tre timmar eller mer åt någon form av media (Ungar eller medier, 2010)

Dessa frågeställningar har gjort mig intresserad och nyfiken på att undersöka hur IKT används och integreras i undervisningen av skolämnet hem- och konsumentkunskap (HK). Att jag valde ämnet HK, som grund för denna studie, är på grund av att jag under hela min lärarutbildning flera gånger fått höra hur viktigt det är att integrera IKT i undervisningen. Senare när jag kommit ut på VFU så använder inte de lokala lärarutbildarna (LLU) jag haft, alls någon form av IKT.

2 Bakgrund

Rapporten inleds med en kort bakgrund om IKT därefter följer en teoretisk genomgång där fokus är på ett sociokulturellt perspektiv. Vidare förklaras vad som står i den nya och gamla läroplanen. Bakgrunden avslutas med kort beskrivning av skolämnet HK.

2.1 Vad är IKT?

IKT står för informations- och kommunikationsteknik (Nationalencyklopedin, 2004). Med enklare språk innebär det dator kommunikation. Enligt Nationalencyklopedin (2004) är en dator en maskin som används för beräkning och symbolbehandling. Idag har vi både stationära och bärbara datorer. Ordet IT står för informationsteknik, vilket är ett samlingsbegrepp för de tekniska möjligheter som skapas inom datorteknik och telekommunikation (Nationalencyklopedin, 2004). Av detta kan vi dra slutsatsen att IKT är ett utvecklingsbegrepp av ordet IT, då tekniken utvecklats från informationsteknik till information och kommunikations teknik.

2.2 IKT i lärarutbildningen

Utbildning och forskningsnämnden för lärarutbildningen (2010) (UFL) hävdar att IKT skall genomsyra lärarutbildningen vid Göteborgs Universitet (GU). De menar att IKT förstärker studenternas förmåga att undervisa och kunskap inom IKT skapar möjligheter för ett livslångt lärande samt goda lärandemiljöer. Vidare menar UFL att den kommunikativa aspekten är viktigare än själva datortekniken när det gäller att skapa goda och kreativa miljöer för lärande. Enligt UFL har högskoleverket (HSV) gjort en utvärdering² där det framkom att lärarutbildningen i Sverige åsidosätter IKT. I UFL (2010) står det om en ny lärarutbildning³ där IKT skall integreras mer i utbildningen för att ge den blivande läraren den IT-kompetens som läraryrket kräver. UFL (2010) poängterar att det finns möjligheter att synliggöra IKT i lärarutbildningen genom föreläsningar, seminarier samt genom att utnyttja den digitala lärplattformen GUL⁴.

UFL (2007) har framtagit riktlinjer och ansvarsfördelning för VFU. I detta häfte står examensmålen för lärarutbildningen. Under färdighet och förmåga står följande:

För lärarexamen skall studenten

- Visa förmåga att omsätta kunskaper i ämnen eller inom ämnesområden och om lärande och undervisning som krävs för den verksamhet som utbildningen avser så att alla barn och elever lär och utvecklas,
- Visa förmåga att använda informationsteknik i den pedagogiska verksamheten och inse betydelsen av olika mediers roll för denna (s.2)

Hösten 2011 träder en ny lärarutbildning i kraft (LUN, 2011). Detta innebär bland annat att IKT och digital kompetens ska genomsyra den nya lärarutbildningen. LUN (2011) menar att skolor i Göteborgs stad har en förväntan på blivande lärare och dess IKT kompetens. De me-

² HSV:s rapportserie 2005:17 R

³ En hållbar lärarutbildning, SOU 2008:109

⁴ Gul är GU:s nya centrala lärplattform

nar att det är helt oacceptabelt att lärare idag inte kan hantera en dator då de förväntas att hantera mycket av det administrativa via datorn och webbplattformen Hjärntorget⁵. Det förväntas idag att lärare skall använda IKT i sin undervisning och därför krävs det någon form av grundkompetens. Grundkompetensen skall komma från lärarutbildningen och med den nya utbildningen kommer även nya examensmål. Ett nytt examensmål är att studenten skall efter genomförd utbildning

- ”Visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna” (LUN, 2011 s.1)

Lärarutbildningsnämnden (LUN) införde 2009 en ny bedömningsmall för VFU. Detta innebär att studenter vid GU nu skall bedömas fyra gånger under utbildningen, bedömning steg 1,2,3 och 4. I bedömning steg fyra under stycke tre, pedagogisk verksamhet, står följande:

- ”Visar förmåga att förhålla sig kritiskt värderande till användningen av IKT som ett redskap för lärande och ge alla barn/elever möjlighet att utveckla en förmåga att kritiskt värdera IKT-genererad information
- Reflekterar över sociala och etiska konsekvenser som användandet av IKT i den pedagogiska verksamheten sam i barn/elevs vardag medför”

VFU-ledaren (som bedömer) skall då kryssa i ”inte tillräckligt”, ”god” eller ”väl utvecklad”. Lärarna på universitetet skall under högskoleförlagd utbildning (HFU) förbereda de blivande lärare för kommande VFU och detta genom IKT baserad undervisning (LUN, 2009).

2.3 IKT i svenska skolor

Enligt Myndigheten för skolutveckling (2007) har alla svenska skolor tillgång till datorer och till internet. De menar också att nästan 90% av alla dagens undervisande lärare har minst en gång använt en dator på lektionstid. Sverige ligger på tredje plats av 27 olika länder i Europa när det gäller hur IKT integreras på lektioner. Däremot anser ca 43% av alla lärare i Sverige att ett stort problem är tillgången till datorer och därför använder endast 10% av undervisande lärare datorn regelbundet. Tre fjärdedelar (74%) av undervisande lärare i Sverige anser att pedagoger på svenska skolor inte har tillräckligt med kunskaper om IKT och cirka hälften av dessa lärare tror inte att IKT främjar lärandet för eleverna i skolan. När det gäller lärarnas motivation för användning av IKT i skolan hamnar Sverige på 22:a plats vilket innebär nästan längst ner (Myndigheten för skolutveckling, 2007). De förklarar också att det finns många olika studier av hur man använder IKT för att främja lärandet i skolor. Användningen av IKT handlar dels om att lära sig att hantera dator och dess olika applikationer, dels om att använda IKT som ett redskap för att stödja och främja lärprocessen och det pedagogiska arbetet (Myndigheten för skolutveckling, 2007).

2.4 Ett sociokulturellt perspektiv

Ett sociokulturellt perspektiv innebär att alla människor lär sig hela tiden i alla sociala sammanhang (Dysthe, 2003). Dysthe (2003) citerar Vygotskij: ”Människans lärande förutsätter en social natur och en process där barn växer in i det intellektuella liv som människorna omkring dem lever ”(Dysthe, 2003 s.78).

Vygotskijs teori om barnets potentiella utvecklingszon är den mest kända sociokulturella teorin. Vygotskij menar att varje barn har två utvecklingszoner, den närmaste och den proximala utvecklingszonen. Den närmsta utvecklingszonen innebär den utvecklingszon där barnet själv kan agera för lärande. För att nå den proximala utvecklingszonen behöver barnet hjälp av en

⁵ Hjärntorget.net

vuxen person, för att kunna klara uppdraget själv. Med detta menar Vygotskij att lärandet är beroende av samspel, där kommunikationen mellan barnet och den vuxne gör att barnet kan föra lärandet till en högre nivå. Han menar att inlärningsprocessen påverkas och utvecklas med hjälp av en vuxen och att inläringen endast är givande när den sker inom den närmaste utvecklingszonen (Vygotskij, 1999).

Det Vygotskij uttrycker kan kopplas till det Utbildningsdepartementet (2008) säger om IKT. Utbildningsdepartementet (2008) rekommenderar användandet av IKT i skolan och hävdar att lärandet till stor del består av kommunikation och bearbetning av information. De hävdar också att IKT är ett allt större redskap i skolan. Utbildningsdepartementet (2008) menar att de digitala läromedlen tillsammans med internet kan underlätta lärandet.

Vygotskij menar att människans lärande förutsätter en social natur, som innebär att lärandet kräver en gemensam omgivning. Detta innebär att lärandet sker på lika villkor. Han menar också att barn skall växa in i det redan utvecklade samhället som människorna omkring dem redan lever i. Som tidigare nämnts är datorn och internet de stora sociala medierna som ungdomar använder. De är storanvändare av internet i form av social gemenskap så som spel med mera och detta kan underlätta lärandet (Ungar och Medier, 2010). Utbildningsdepartementet menar att lärandet innebär kommunikation och bearbetning av information. Enligt Säljö (2000) innebär den sociokulturella teorin att en individs lärande påverkas av både yttre och inre processer. Den yttre processen innebär oftast den fysiska omgivningen så som människor runt om som påverkar individen under uppväxten och de inre är individens tankar och föreställningar.

Skolverket (2009) menar att integreringen av IKT i skolan idag är väldigt låg. De uttrycker att införandet av den nya kursplanen inte har ett mål av en direkt ökning av IKT användning utan de menar att det viktiga är främst att visa på de pedagogiska möjligheterna IKT har. Skolverket tror inte att IT tekniken kan förbättra elevernas lärande men att det finns en pedagogisk aspekt om läraren har IT kompetens och om läraren reflekterar över hur undervisningen kan utvecklas med hjälp av IKT. De menar att IKT måste integreras i pedagogernas vardag (Skolverket, 2009).

2.5 Från Lpo 94 till Lgr 11

Informationsteknikens möjligheter i lärandet bör utnyttjas mer effektivt men att öka IT-användningen i klassrummet är inget självändamål. Det viktiga är att identifiera hur ämnesundervisningen kan bli bättre med hjälp av IT. Därutöver behöver digital kompetens lyftas fram i de nya läroplanerna och lärarna få kompetensutveckling på IT-området (Skolverket, 2009 s.1)

Under hösten 2011 träder en ny läroplan och nya kursplaner i kraft. Den gamla läroplanen (Lpo94) och den nya (Lgr 11) är ganska lika varandra men de har ändå stora skillnader innehållsmässigt. När det gäller kursplanen (Skolverket, 2000 och Skolverket, 2011) för ämnet HK (se Bilaga 1 och 2) har de gamla uppnåendemålen ändrats till centralt innehåll och kunskapsmål. Det centrala innehållet är de olika moment som undervisningen skall genomsyra under år 1-6 och 7-9. Kunskapsmålen, som också är nytt, är förklaringar till hur väl eleven skall kunna de olika centrala innehållen för att uppnå de olika betygen A-F (Skolverket, 2011).

Strukturen för kursplanen 2000 i HK börjar med ämnets syfte, sedan kommer mål att sträva mot och därefter följer ämnets karaktär och uppbyggnad. Kursplanen avslutas med mål som skall vara uppnådda under slutet av femte och nionde skolåret. Den nya kursplanen för ämnet hem- och konsumentkunskap börjar med ämnets syfte och sedan kommer centrala innehåll. De centrala innehållen är som tidigare nämnts de punkter som skall tas upp under varje års-

kurs. De är uppdelade i två delar först skolår 1-6 och sedan 7-9 (Skolverket, 2000b & Skolverket, 2011).

Både den nya och gamla kursplanens syfte är nästa identiska. Båda syftar till att eleverna skall utveckla kunskaper om och ett intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. Mål att sträva mot och uppnående mål som det hette i kursplanen 2000 har som tidigare nämnts ändrats till centralt innehåll. De centrala innehållen är mer strukturerade och tydligare än förr och visar mer tydligt vad som exakt skall uppnås inom vilken årskurs. Den stora skillnaden mellan kursplanerna är hur IT och datorn nämns. I Lpo 94 och kursplanen 2000 nämns varken IT, dator eller media någon gång (Skolverket, 2000b & Utbildningsdepartementet, 2006). I Lgr 11 och kursplanen 2011 nämns däremot internet, dator och IT flera gånger (Skolverket, 2011).

På Skolverkets hemsida (Skolverket, 2009) kan man läsa att de kommer förespråka användning av olika hjälpmedel i skolan genom Lgr 11. Skolverket (2009) menar att det kommer att resultera i ökade krav i användandet av IKT för både elever och pedagoger. När man läser och jämför den gamla och nya kursplanen så ser man tydligt hur de implementerat IKT i ämnet HK. När man läser det centrala innehållet i Lgr 11, hem och konsumentkunskap, så står det att elever för årskurs 1-6 skall lära sig att hantera ”i...olika verktyg som stöd för planering av varierade och balanserade måltider samt hur måltider kan fördelas över en dag”. Vidare står det under det centrala innehållet för årskurs 7-9 att eleverna skall lära sig att räkna ut ”...individuella behov av energi och näring, till exempel vid idrottande, samt hur måltider kan komponeras efter olika behov”. Det centrala innehållet i kursplanen är de ämnesområden som skall genomsyra hur lektionsplaneringar läggs upp. Vidare finns det ett avsnitt som heter ”konsumtion och ekonomi”, under det avsnittet skall eleverna lära sig om ”ungas privatekonomi, till exempel att handla över internet.... Att handla på krediter...”, de skall kunna ”konsumenters rättigheter och skyldigheter” och ”jämförelser av produkter utifrån olika aspekter, till exempel pris...” (Skolverket, 2011). Skolverket (2009) hävdar att när läroplanen som gällt fram tills nu (Lpo 94) infördes 1994 så förutsåg man inte utvecklingen av IT, därmed var det inte möjligt att formulera färdighetskrav för de behov som dagens IT samhälle kräver.

2.6 Vad innebär skolämnet

hem- och konsumentkunskap?

Under 1950-talet, och tidigare, fanns en tydlig könsfördelning inom HK. Denna rollfördelning innebär att ämnet hemkunskap var främst ämnat för kvinnor. 1955 blev hemkunskap ett obligatoriskt ämne i folkskolan och hade främst flickor som elever, pojkarna behövde endast vara med under de teoretiska lektionerna (Hjälmeskog, 2000).

En gemensam grundskola för alla barn infördes 1962, och detta innebar att alla barn fick en nioåring grundskoleutbildning inom samma skolform. Ämnet hemkunskap som varit uppdelat i två delar (praktiskt och teoretiskt) slogs nu ihop till ett ämne som betecknades hemkunskap. Ämnet var inte längre ämnat för bara flickor utan blev obligatoriskt för alla, även pojkar ansågs behöva lära sig hushållsarbete (Hjälmeskog, 2000).

Hem – och konsumentkunskap heter ämnet idag efter ett namnbyte som skedde samtidigt som kursplanen infördes år 2000. Denna namnförändring syftade till att konsumentfrågor skulle stärkas i skolan och namnet förändrades för att tydliggöra detta (SOU 2000:29).

I kursplanen för hem- och konsumentkunskap står det att utbildningen skall ge

” kunskaper för livet i hem och familj samt förståelse för det värde dessa kunskaper har för människa, samhälle och natur. Utbildningen ger erfarenheter av social gemenskap, mat och måltider, boende och konsumentekonomi samt ger möjligheter att uppleva sammanhang och arbetsglädje. Syftet är att ge erfarenheter och förståelse av de dagliga handlingarnas och vanornas betydelse för ekonomi, miljö, hälsa och välbefinnande”(Skolverket, 2000a, s.135).

Precis som kursplanen beskriver innebär ämnet att kunskaper inom mat och måltider, boende och konsumentekonomi skall utvecklas.

I ämnet hem- och konsumentkunskap får kunskaper liv utifrån autentiska situationer där intellekt, känsla, sinnen och handling förenas. Att reflektera i handling, att göra och sedan stanna upp och begrunda ur olika perspektiv, är viktigt (Skolverket, 2000b, s 29).

Precis som citatet beskriver så sker lärandet i ämnet från verkliga och synliga situationer. Förstånd, känsla och sinne är viktiga reskap för att lärandet skall utvecklas.

3 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka vad lärare i hem- och konsumentkunskap har för uppfattningar av IKT i ämnet.

- Används IKT som ett redskap i undervisningen och i så fall på vilket sätt?
- Vilka uppfattningar har pedagogerna kring IKT och lärande?

4 Metod

I detta avsnitt beskrivs vilken metod jag har valt för att få svar på de frågeställningar denna studie är baserad på. Redogörelsen börjar med datainsamlingsmetod följt av urvalet och avslutningsvis beskrivs tillvägagångssättet.

4.1 Datainsamlingsmetod

En studie kan antingen bygga på en kvalitativ eller kvantitativ metod eller bestå av en kombination av de båda metoderna. Kvantitativa studier använder sig av frekvenser och beskriver i vissa fall relationer mellan variabler (Widerberg, 2002). Den kvalitativa metoden lämpade sig bättre för att besvara syftet med studien och jag har därför valt att utföra en kvalitativ studie med intervjuer som datainsamling.

Målet med en kvalitativ studie är att undersöka av vilken karaktär en företeelse är och hur den ska förstås. Kvalitativa studier är nödvändiga för sådant som är oklart, svårtolkat, subjektivt som upplevelser och känslor vilka kan vara svåra att beskriva (Widerberg, 2002). Widerberg (2002) menar också att syftet med en kvalitativ intervju är att man skall kunna använda sig av det direkta mötet mellan forskaren och intervjupersonen. Kvale och Brickman (2009) menar att en kvalitativ forskningsintervju bygger på att intervjuare och informant byter uppfattningar inom ett gemensamt område.

Inledningsvis påbörjades denna undersökning med en pilotstudie i form av enkäter. Från början var syftet att HK lärare skulle svara på enkäterna och utifrån dessa enkäter skulle jag hitta potentiella intervju personer. På Göteborgs stads hemsida finns en förteckning av samtliga skolor som finns i Göteborg. Jag mailade till 19 skolor där jag beskrev vad undersökningen handlade om och att jag ville komma i kontakt med lärare som undervisade i hem- och konsu-

mentkunskap på skolorna och bifogade även enkäten. Trots flera påminnelser fick jag tyvärr inte så många svar som jag hoppades på och jag fick endast 17 enkätsvar. Min tanke var att på många av dessa skolor jobbar det fler än en HK lärare och jag hoppades då att jag skulle få fler svar så jag kunde använda mig av enkät svaren i resultatet. Då de 17 enkäterna inte gav mig den information jag önskat valde jag att endast använda mig av intervjuer som undersökningsmetod.

4.2 Urval

Kvale och Brinkman (2009) anser att ett för stort eller för litet antal av informanter kan göra studien antingen för otydlig eller för svår att hantera. Jag valde att göra fem intervjuer. Då jag under min utbildning både vikarierat som lärare och haft VFU hade jag en del kontakter och valde att använda mig av fem intervjupersoner som jag sedan tidigare kände. Intervjuerna genomfördes på varje intervjupersons arbetsplats i deras undervisningssal i hem- och konsumentkunskap. Jag använder mig av fingerade namn på de intervjuade och har valt att välja namn i alfabetisk ordning.

Skolorna där pedagogerna jobbar ligger i närområdet kring Göteborg. Pedagogernas ålder varierar mellan 30-50 år och de har varit yrkesaktiva mellan 2-20 år. Två av lärarna är relativt nyexaminerade vilket innebar att de inte kunde jämföra med tidigare år och hur undervisningen varit tidigare, medan de lärare som varit yrkesaktiva en längre tid gjorde en del tillbakablickar i sina diskussioner.

Tabell 1, lista över intervjuade pedagoger:

Lärare	Fingerat namn	Ca ålder	Arbetat som HK lärare	Utbildning	Undervisar i	Övrigt
A	Anna	50	20 år	Hushållslärare	HK	Klassföreståndare åk 7
B	Bella	30	3 år	HK, Geografi och Samhällskunskap	HK, SO	Klassföreståndare åk 9
C	Cecilia	45	15 år	Hushållslärare och Matematik	HK, Matematik	Klassföreståndare åk 9
D	Daniela	55	20 år	Hushållslärare	HK	Klassföreståndare åk8
E	Erika	30	2 år	HK, Matematik	HK, Matematik	Klassföreståndare åk 7

4.3 Tillvägagångssätt

Som nämndes tidigare var tanken att undersökningen skulle bygga på enkätfrågor, men som det senare visade sig att jag inte kunde använda mig av. I utformningen av intervjufrågorna utgick jag från enkätfrågorna men även ifrån studiens nya syfte och frågeställningar som byggde på en kvalitativ undersökning. Kvalitativa intervjufrågor kännetecknas av raka frågeställningar och ofta med komplexa och innehållsrika svar (Trost, 2010).

Kvale och Brickman (2009) hävdar att innan intervjuer skall utföras bör temat för studien klargöras och det skall utgå ifrån nyckelfrågorna vad, hur och varför. Kvale (1997) förklarar att intervju frågor bör vara korta och enkla. Han menar att intervjuaren sedan kan följa upp med följdfrågor till de svar som träder fram. Vidare menar han att detta kräver att intervjuaren

har viss kunskap om det som intervjuas. Han hävdar att det avgörande är intervjuarens förmåga att uppfatta svaret omedelbart i ett svar av möjliga innebörder som svaret öppnar, alltså att den som intervjuar skall snabbt kunna tolka de olika svaren som ett svar kan innehålla. Jag har tagit hänsyn till Kvale när jag fastställde de slutgiltiga intervjufrågorna (se Bilaga 3). Ämnet hem- och konsumentkunskap undervisas i skolor fem, sju (på vissa skolor), åtta och nio. Under intervjuerna pratade vi endast om årskurs åtta och nio då det är under de årskurser datorn används mest enligt de intervjuade pedagogerna. Jag har valt att först fråga lite om skolan pedagogerna jobbar på, så jag kan få en helhetsbild av deras arbetsvardag, och sedan mynna ut i frågor som handlar om IKT i ämnet HK.

När intervjufrågorna var klara testades dessa på en vän som jobbar som hem- och konsumentkunskapslärare och som inte deltagit i undersökningen. När jag provat frågorna på min vän insåg jag att dessa frågor kommer att leda till långa diskussioner och jag tränade mig då på att fånga upp det jag tyckte var intressant samtidigt som jag lyssnade på den person som intervjuades. Några av frågorna fick jag formulera om så jag insåg att testpersonen missuppfattade dessa.

Inför genomförandet av intervjuerna tog jag kontakt med pedagogerna per telefon och alla var villiga att ställa upp. Patel och Davidson (2003) förklarar att det är viktigt att man förklarar för de som skall intervjuas vad svaren skall användas till och poängtera om det är konfidentiellt eller ej. För varje pedagog förklarade jag vad som gällde och att jag ville använda mig av deras svar i en undersökning för min examensuppsats. Jag berättade även för dem att jag kommer använda mig av fingerat namn i arbetet så att inget kan spåras tillbaka till dem. Datum och tid bestämdes med varje pedagog och vi beslutade att varje intervju skulle hållas på deras arbetsplats i HK-salen. Patel och Davidson (2003) menar att intervjuer vanligtvis innebär att intervjuaren träffar personen som skall intervjuas för att genomföra intervju, men de menar också att en intervju går att genomföra per telefon. Jag valde att genomföra mina intervjuer personligen av många skäl men främst för att jag enkelt skulle kunna skapa en kontakt med personerna som skulle intervjuas och för att jag lätt skulle kunna tolka deras kroppsspråk. Resultatet från urvalet påverkas av miljön, händelser i närmiljön och bakomliggande processer (Patel & Davidson, 2003). Som tidigare nämnts har jag valt att genomföra intervjuerna på respondenternas arbetsplats, i HK-salen. Motivet till detta är att miljön förhoppningsvis påverkar läraren att fokusera på sin yrkesroll. Då skolan är miljön sätts diskussionen i rätt kontext och det blir tydligt då jag besöker dem. Detta visar att jag är intresserad av dem som lärare och inte som privatpersoner. Respondenterna har även övertaget då de befinner sig på, en för dem, naturlig och positivt laddad plats/miljö. Var respondenterna befinner sig kan påverka hur de svarar (Patel & Davidson, 2003).

Det sista jag gjorde innan intervjuerna startade var att förklara hur jag tänkt gå till väga och jag berättade hur jag tänkte dokumentera, vilka övergripande frågor jag tänkte ställa och jag frågade också ungefär hur lång tid vi hade på oss. Sedan började jag med intervjufrågorna. Inför den första intervjun hade jag min dator med mig. Syftet var att jag skulle spela in hela intervjun och anteckna samtidigt. Tyvärr fungerade inte inspelningsfunktionen så jag valde att endast anteckna. Anledningen till att jag valde datorn som anteckningsredskap var för att jag själv kände mig mest bekväm med att anteckna på en dator och jag ansåg också att det skulle vara enklare att transkribera det jag antecknat från intervjuerna. Då jag var nöjd efter första intervjun valde jag att fortsätta att endast anteckna och inte spela in under de andra fyra intervjuerna. Varje intervju tog mellan 60 till 80 minuter och efter varje intervju satte jag mig själv i ca 15 minuter och skrev en sammanfattning av intervjun, utöver det jag antecknat.

4.4 Metod för analys

Det finns flera sätt att analysera material från intervjuer. Malmqvist (2007) menar att analysen innebär att man bearbetar och sorterar det underlag man har. Vidare anser han att det material man samlat in skall göra underlaget begripligt i förhållande till syftet och även beskrivas på ett sätt så att utomstående läsare kan ta del av studien.

Kvale och Brickman (2009) har en mall på sex steg man kan använda för intervjuordning och analysering av intervjuer i en undersökning. Steg ett innebär att respondenten börjar med att beskriva den värld den lever i och att genomföra intervjuerna steg för steg. Jag började med att ställa frågor som handlade om respondenten som person där frågor om ålder, yrkeserfarenhet och hur arbetsplatsen såg ut ingick. Jag har valt att inte göra en direkt analys av detta, utan tog med informationen jag fick i resultatet så att det ger en bakgrundsinformation. Det första steget handlar också om att spela in eller anteckna intervjuerna. Jag valde att anteckna mina intervjuer och efter varje avslutad intervju skriva en sammanfattning. Steg två handlar om att respondenterna skall göra egna kopplingar och analyser av sina egna berättelser. Även detta analyssteg valde jag att hoppa över. Jag gick direkt vidare till steg tre som innebär att sammanfatta respondenternas berättelser. Efter att jag sammanfattat det underlag jag fått under intervjuerna delade jag upp det i olika delar utifrån mina intervjufrågor. I det fjärde steget gick jag återigen igenom mina intervjusvar och denna gång strukturerades svaren efter undersökningens syfte och frågeställningar. Jag valde att sälla bort det jag ansåg vara irrelevant. När det fjärde steget var klart kunde jag tydligt se strukturen för mitt kommande resultat. Det femte steget innebär enligt Kvale och Brickman (2009) att man skall kunna ge respondenten en möjlighet för en andra intervju som sedan skall leda till det sjätte steget där intervjuaren skall kunna analysera om respondenten ändrat sitt beteende från första intervjun. Jag använde mig endast av steg ett, tre och fyra då jag ansåg att de var de enda stegen jag behövde.

4.5 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (1990) har utvecklat forskningsetiska principer som finns som vägledning vid forskning. Individskyddskravet är uppdelat i fyra huvudkrav informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att forskaren skall informera de som skall delta i forskningen om forskningens syfte, om undersökningsdeltagarnas roll i undersökningen. Det är även viktigt att poängtera att informanternas deltagande är frivilligt och att det som insamlas enbart kommer att användas till det syftet avser. När jag tog kontakt med de som skulle intervjuas informerade jag om intervjuens syfte och vad uppsatsen skulle leda till. När jag sedan träffade dem individuellt för en intervju berättade jag återigen om varför denna intervju skulle genomföras och syftet med undersökningen.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna har rätt att själva bestämma över deras medverkan. Detta krav innebär också att barn som är under 15 år måste ha föräldrars/vårdnadshavares samtycke för att få delta i en undersökning. Jag meddelade deltagarna nä jag tog kontakt med dem att de naturligtvis har möjligheten att avböja vilket de inte gjorde. Då jag enbart intervjuade vuxna människor behövdes endast deras samtycke.

Konfidentialitetskravet innebär att alla medverkande i en undersökning skall ges största möjliga konfidentialitet och alla personuppgifter skall förvaras så att obehöriga inte kan komma åt dem. Både när jag kontaktade respondenterna och när jag träffade dem för intervju förklarade jag för dem att allt de säger är konfidentiellt. Jag förklarade att jag i uppsatsen kommer använda mig av fingerade namn för både dem som personer och för skolan de arbetar på. Jag

förklarade även att jag i uppsatsen inte kommer skriva på ett sätt att de inte skulle kunna spåras.

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som är insamlade från enskilda personer endast får användas för forskningens ändamål. Jag förklarade för respondenterna att de material som jag samlar in från intervjuerna endast skulle användas i uppsatsen.

5 Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet av de intervjuer som genomförts och ger svar på syfte och frågeställningar som ligger till grund för uppsatsen. Inledningsvis beskrivs pedagogernas arbetsplats och arbetssituation samt förutsättningar när det gäller tillgång till datorer. Därefter följer resultatet av undersökningen som handlar om deras uppfattningar om IKT, lärande och HK.

5.1 Respondenternas skolor och deras tillgång till datorer

Då respondenterna skall vara anonyma har jag valt fingerade namn för skolorna i alfabetisk ordning.

Annaskolan

Annaskolan är belägen ganska centralt i Göteborg. Det är en f-9 skola. Skolan har sammanlagt ca 50 lärare (från f-9) och 400 elever. På denna skola har eleverna undervisning i HK i årskurs fem, åtta och nio. I femman har de lektioner varannan vecka, likaså i åttan (80 minuter) och i nian (120 minuter) har de varannan vecka praktik och den tredje veckan har de teori i helklass. På skolan finns en HK-sal med nio kök och Anna är ensam HK-lärare på skolan.

På Annaskolan finns det en klassuppsättning med PC laptops. Datorerna är inlåsta i ett kassaskåp och varje lärare måste boka i god tid för att få tillgång till dessa. Dock är det ofta flera av dessa laptops som inte fungerar. Lärarna kan välja om de vill boka en box som består av 10 datorer (om bara några elever behöver en dator) eller om de vill boka två till tre boxar. I varje klassrum finns det två stationära datorer som är kopplade till en projektor, dock inte i HK salen. I varje arbetsrum finns det mellan 2-4 stationära datorer som lärarna använder.

Bellaskolan

Bellaskolan är belägen i en av Göteborgs förorter. Det är en 7-9 skola som till hösten blir en 6-9 skola. På skolan jobbar ca 40 lärare och det går ungefär 500 elever på skolan. Skolans lärare är indelade i fyra arbetslag men de jobbar inte så mycket efter dessa ”grupper”. På skolan finns två medelstora HK salar. Salarerna består av nio kök vardera. På skolan har man HK i åttan (80 minuter) och nian (120 minuter), i åttan har man varannan vecka i halvklass och i nian har man varje vecka i helklass under en termin. På skolan jobbar det tre olika HK lärare.

På Bellaskolan har de också en klassuppsättning med PC laptops. Varje lärare har även fått varsin PC laptop. För att få tillgång till datorerna måste man boka dem, oftast ganska långt i förväg. På skolan finns även en stor och en liten datorsal med tio respektive fem stationära datorer. Det finns även en bärbar projektor i varje arbetslag och en tv med video och dvd i varje arbetslag.

Cedielaskolan

Cedielaskolan ligger i utkanten av Göteborg. Skolan är väldigt stor, den består av ca 50 lärare på 600 elever. Det är för närvarande en 7-9 skola och det diskuteras att det kanske till nästa höst (2013) kommer bli en 6-9 skola. På skolan finns det fyra arbetslag uppdelade på två enheter, och lärarna undervisar inte elever från någon annan enhet än den man tillhör. Syftet till detta är att man skall lära känna eleverna som tillhör ens egen enhet väl. På skolan har man HK i åttan (90 minuter) och nian (120 minuter). I åttan har man HK varannan vecka under hela läsåret. Dock om man går i en profilklass⁶ så har man HK varje vecka i halvklass under hela läsåret. De åttor som inte går i någon profilklass har även 40 minuters teoriundervisning i helklass varje vecka. I nian har man HK i helklass varje vecka under en termin. På skolan finns det två HK salar och varje sal består av 12 kök. På skolan finns det tre HK lärare. På Cedielaskolan jobbar även Daniela.

På Cedielaskolan har varje elev och lärare varsin Mac laptop. Varje klassrum utom en HK sal har projektor.

Erikaskolan

Erikaskolan ligger utanför centrala Göteborg men den är ändå ganska centralt belägen. På skolan går elever från många olika stadsdelar i Göteborg. Det är en stor skola på 600 elever delat på ca 45 lärare. Detta är en 7-9 skola som har tre olika lärarlag. På skolan har man HK i åttan (90 minuter) och nian (120 minuter), i åttan har man varannan vecka under hela läsåret och det har man sedan i nian också. På skolan finns det två salar med 12 kök i varje. På Erikaskolan finns det två HK lärare.

På Erikaskolan finns det en klassuppsättning med PC laptops som är bokningsbara och en datorsal med tio stationära datorer. På skolan finns inga projektorer utan endast tillgång till tv, video och dvd.

5.2 Respondenternas kunskaper inom IKT

En intressant aspekt att undersöka när det handlar om IKT är att ta reda på vad respondenterna själva anser att de kan inom detta område. Pedagogernas kunskaper inom IKT skiljer sig en del. Anna, med tjugo års yrkeserfarenhet, var den enda pedagog som ansåg att hon i stort sett inte kunde något om datorer. Detta gjorde att hon kände sig begränsad för att kunna använda sig av IKT. Anna menar att hon precis lärt sig att starta upp en dator och olika program. Hon förklarar att deras rektor vill att alla lärare på skolan skall göra färdigt PIM⁷ men att det inte är något direkt krav, vilket gör att flera som hon själv sa ”skiter i det”.

Bella som varit verksam som lärare i tre år anser att hon har goda kunskaper vad gäller IKT och implementering av IKT i undervisningen. Hon säger att hon jobbar mycket med sin privata dator och använder den bland annat när hon planerar inför lektioner. Bella önskar dock att skolan skulle bidra med fortbildningar vad gäller IKT-baserad undervisning.

Cecilia som har femton års yrkeserfarenhet anser att hennes IKT kunskaper är väldigt goda, men hon påstår att man aldrig kan vara färdiglärdd när det gäller IT. I samband med att hon fick in Mac gick hon olika utbildningar. Innan deras Mac datorer delades ut var hon tvungen

⁶ Profilklass innebär att man läser extra mycket av det ämne som profilen är, T.ex. NO-profil, musikprofil eller engelskprofil.

⁷ PIM= Praktiskt IT- och mediekompetens. Det är en kombination av handledningar på internet och en hjälp i vardagen och finns för att främja utvecklingen och användandet av informationsteknik (IKT) i skolan. Det visar hur man praktiskt kan använda olika programvaror och är en resurs riktad till alla Sveriges pedagoger. (pim.skolutveckling.se).

att genomföra PIM. Efter PIM var genomfört fick hon sin egen dator och det var då de olika Mac utbildningarna började. Mac utbildningarna handlade om hur man använder en Mac dator, men inte så mycket om hur man kan använda datorn i undervisningen. Men Cecilia anser att hon lärt sig mycket på dessa utbildningar.

Daniela som har varit verksam lärare i tjugio år anser att hon själv har en ”medelmåttlig” kunskap inom IKT. Daniela och Cecilia jobbar på samma skola men i olika arbetslag. Daniela har precis som Cecilia en egen Mac och hon har gått igenom samma utbildningar som Cecilia. Dock anser Daniela att hon inte lärt sig så mycket som hon önskar under dessa utbildningar. Hon menar att utbildarna var alldeles för snabba och Daniela hängde inte med. Daniela menar också att under utbildningen var de inte delade i speciella grupper och de som utbildade tog för givet att deltagarna kunde mycket mer än de faktiskt kunde. Hon hade önskat att det hade funnits en nybörjar grupp som fått lära sig från grunden. Daniela har suttit mycket hemma med sin man och dotter som lärt henne i princip allt hon kan idag. Daniela hävdar att om någon elev frågar henne om hjälp kan hon oftast inte hjälpa, vilket känns fel säger hon.

Erika som varit verksam lärare i två år anser att hon själv har väldigt goda kunskaper inom IKT. Med väldigt goda kunskaper menar hon att hon ofta kan lite mer än andra och att många brukar fråga henne om hjälp. Erika förklarar att hon är uppvuxen under ”datorgenerationen” (alltid haft tillgång till dator). Hon hade en dator på rummet som barn och under sin ungdom, men när hon gick i skolan användes datorn ytterst sällan. Erika förklarar vidare att många av hennes barndomsvänner hade en pappa eller bröder som hjälpte dem när de behövde tekniskt hjälp, men Erika har inga syskon och hon bodde själv med sin mamma när hon växte upp. Erika ställer sig själv frågan om det kan vara anledningen till att hon kan lite mer än alla andra när det kommer till IT. Hon menar att hon inte har något större intresse för teknik som annars skulle kunna varit en förklaring till hennes kunskaper inom IT.

5.3 Används IKT som ett redskap i undervisningen?

I undersökningen framkommer att alla respondenter menar att användning av IKT i undervisningen förutsätter att utrustning och resurser finns. Om det finns brister i utrustningen begränsar detta pedagogernas användning och detta påverkar även deras attityder till IKT:s möjligheter negativt. Detta borde vara ett ansvar för skolans huvudman, alltså rektor eller områdeschef, att se till att skolan har tillgång till tillräckligt och bra digitala lär-resurser.

Efter att respondenterna fått berätta hur de anser att deras IKT kunskaper är och vi diskuterat lite frågade jag pedagogerna hur och om de använder sig av IKT i sin undervisning. Därefter styrdes frågorna in på hur de ser på IKT och undervisning.

Anna anser att hon till viss del använder sig av IKT i undervisningen. I hennes HK sal finns det en dator och hon menar att det alltid sitter en elev vid den datorn. IKT för Anna innebär fakta och informationssökning via internet. Hon förklarar att eleverna använder internet för att söka olika recept eller att ta reda på mer om vad olika ingredienser innebär. Vidare förklarar Anna att eleverna i hög utsträckning använder sina egna privata datorer när de skriver arbeten och gör olika inlämningsuppgifter. Anna är ganska negativ till implementeringen av IKT i den nya kursplanen. Hon hävdar att det är jobbigt för henne att undervisa datorledda lektioner. Hon menar att det tar mycket längre tid att planera och genomföra och man förlorar då undervisningstid. Jag frågar henne vad som skulle få henne till en positiv inställning till IKT, och hennes svar är ”mer utbildning och kunskap”. Anna använder endast de bokningsbara datorerna för niorna när de gör ett arbete om boende. Anna menar att detta arbete är väldigt stort och hon måste därför ge eleverna lektionstid till att jobba med arbetet. Under tre lektionstillfällen får de använda sig av datorn på hennes lektion, resten får de göra hemma.

Bella och Anna har ganska lika åsikter vad gäller IKT. Bella har också en ganska negativ inställning men inte lika stark som Annas. Bella använder datorn väldigt sällan. Enligt henne så används den max fyra gånger på ett läsår. På Bellaskolan har de inga speciella teorilektioner utan det är en praktisk lektion nästan varje vecka. En gång under åttan och en gång under nian har de ett arbete som skall göras och under denna period får eleverna använda sig av datorerna. Då det endast finns en klassuppsättning med datorer så brukar hon lyckas boka dem till en lektion (då datorerna ofta redan är bokade). Bella undervisar även i SO-ämnena och menar att det är mycket lättare att föra datorledd undervisning i ett teoretiskt ämne. Hon använder ofta datorn på SO-lektionerna och eleverna får söka fakta, skriva arbeten och ibland jämföra fakta i läroboken mot information som finns på internet för att lära sig vara källkritiska. Anna och Bella var de enda av respondenterna som fortfarande hyrde filmer från av centralen och visade via en video eller dvd. Anna förklarade dock att hon ibland kunde streama⁸ filmer från Av centralen och visa via en projektor men det kunde hon endast göra om hon lyckas få tag i ett ledigt klassrum.

Cecilia, som har en Mac dator och har elever som också har varsin, hävdar att hon använder IKT i undervisningen så gott hon kan. Cecilia berättar att många av hennes kollegor ser IKT och den egna datorn som ett hinder i sin undervisning. Dessa kollegor vill fortsätta hålla lärarledda lektioner utifrån tavlan och den givna läroboken. I HK använder Cecilia datorn varje lektion. Alla elever har en mapp på datorn döpt till HK. Under de sista fem minuterna varje lektion sätter sig alla elever ner vid sin dator och skriver kort om hur lektionen gått, vad de lärt sig och om de har någon fråga som de skall ta reda på med mera. Cecilia säger att hon ibland kontrollerar vad eleverna skriver men att hon litar på att de gör det korrekt, och att de förstår att de gör det för deras eget lärande. På denna skola har eleverna i årskurs åtta 40 minuter HK-teori i veckan och dessa lektioner används till genomgångar inför ett stort prov som de har och till olika arbeten. Cecilia menar att datorn är ett givet redskap under dessa lektioner. Under läsåret gör eleverna två stora arbeten där båda är IKT baserade. Under det ena arbetet söker eleverna information på internet och gör sedan en powerpoint presentation som redovisas och under det andra arbetet används deras lärplattform som grund. Eleverna bloggar om sina energivanor under en period som sedan analyseras. Under en vecka bloggar eleverna om vad de äter, dricker och tränar. Varje dag skall eleverna besöka sin blogg och skriva vad de ätit, druckit under alla dagens måltider och vilken träningsform de utövat. Efter de bloggat i en vecka så skall deras mat och träningsvanor analyseras. Eleverna skall skriva om hur de mått under veckan som gått och koppla detta till vad de tidigare läst om näringslära. Cecilia menar också att datorn borde användas kontinuerligt i undervisningen och att pedagogen skall finnas till för eleverna och stötta dem i användningen. Cecilia avslutar med att säga att hon ”älskar” när hon får VFU-studenter som kommer med många nya idéer som de testat i hennes klassrum och som hon sedan fortsätter med andra klasser.

Som tidigare nämnts jobbar Daniela på samma skola som Cecilia. Det framkommer under intervjun att Daniela inte använder IKT i sin undervisning på samma sätt som Cecilia. Daniela förklarar att IKT används på hennes lektioner men inte lika ”flitigt” som Cecilia som hon själv förklarar det. Danielas elever använder endast datorn när de skall söka information till olika arbeten eller om de skall söka upp ett recept eller liknande. Under ett livsmedelskunskapsarbete i åttan använder båda lärarna datorn på samma sätt i sin undervisning. Daniela säger att hon tyvärr inte har någon projektor i sin HK sal. Hon menar att detta begränsar henne en hel del. Hon kan t.ex. inte visa filmer i helklass. Alla hennes elever har varsitt eget konto på GR och när det är filmdags får varje elev se på sin egen dator och med hörlurar på.

⁸ Visa film från internet, t.ex. från Av centralens hemsida (www.sli.se)

Detta tycker varken Daniela eller hennes elever är kul eller rättvist. Detta har lett till att Danielas ambition för IKT har minskat. Daniela förklarar att hennes brist på kunskaper om IT begränsar henne från att kunna tillämpa IKT i undervisningen på ett korrekt sätt. Hon skulle vilja gå en fortbildningskurs på universitetet om hur man kan använda IKT.

Erika som ansåg sig ha väldigt goda kunskaper inom IT använder inte IKT i undervisningen. Hon börjar med att förklara att hon inte har tillgång till projektor vilket begränsar henne och eleverna och menar att de t.ex. inte har möjlighet att göra olika powerpoint-presentationer. Hon anser att hennes elever endast kan göra ”traditionella” arbetsinlämningar. Erika förklarar att de enda gångerna hon väljer att boka datorerna för sina elever är när de skall göra ”stora” arbeten där hon anser att hon måste tillhandahålla dem med undervisningstimmar utöver hennes vanliga planering. Då tar hon med datorer så de kan söka information. Det framkommer under intervjun att Erika har en önskan att använda datorerna i högre utsträckning men att hon ansåg att hon inte kunde. Jag frågade Erika om hon kunde föreställa sig en arbetsplats med obegränsad tillgång till datorer och då svarar hon att det skulle vara ”a dream come true”. Under intervju kommer även samtalet in på Lgr 11 (den kommande kursplanen). Hon menar att om varje elev och lärare hade tillgång till en dator hade det varit enklare att uppfylla en del av det centrala innehållet i kursplanen. Erika menar också att det hade varit roligare för pedagogen men också för eleverna med datorer som undervisningsmetod. Erika målar upp ett scenario:

Tänk dig en lektion om livsmedel eller om näringsämnen, du som pedagog skall hålla en genomgång, en introduktion till avsnittet. I vanliga fall hade pedagogen stått vid den vita tavlan med sin gråfärgade penna (som egentligen är svart) och skriver lite stödord på tavlan medan hon pratar. Eleverna sitter vid sina bänkar, några lyssnar, några sover och några antecknar exakt samma som läraren utan att fatta vad den skriver. Med IKT och datorn som ett redskap hade pedagogen kunnat göra en powerpoint presentation som visas under hennes genomgång. Läraren hade kunnat visa olika visuella exempel för eleverna och det bästa av allt man hade kunnat använda kost koll med varje klass när man betar av näringslära avsnittet.

Erika förklarar att när hon var yngre eller till och med när henne mamma var yngre var datorn framtiden och att hon trodde att då i framtiden skulle hon använda datorn till allt. När hon idag jobbar som lärare utan tillgång till dator känns det för henne som att hon stannat i tiden och att det inte sker någon utveckling alls. Erika avslutar med att säga att hon skall försöka påverka sin arbetsplats till det bättre och detta genom att trycka mycket på det som står i Lgr 11.

Anna som jobbar ensam förklarade att hon gärna ville ha kollegor att arbeta med ”jag vill gärna ha någon att testa nya saker med, det är tråkigt att lyckats med något och är själv” som hon själv sa. De andra lärarna som hade kollegor var alla överens om att de likväl kunde vara själva då det sällan fanns tid till att sitta ner och diskutera och att de gick ofta om varandra.

5.4 Pedagogernas uppfattning kring IKT och lärande

Bland respondenterna råder det delade meningar huruvida datoranvändning får positiva respektive negativa effekter på elevernas lärande. Cecilia och Erika menar att datorn kan ge en motivationshöjande och stimulerande effekt hos eleverna. Båda menar att då eleverna använder datorerna mycket på fritiden skulle det innebära att skolan och pedagogerna möter eleverna på deras nivå och gör inläring mindre motbjudande. Pedagogerna är alla överens om att datorn som ett komplement i undervisningen skulle kunna höja motivationen hos eleverna. De menar att IKT skulle kunna skapa nyfikenhet och en positiv förväntan hos eleverna. Som tidigare nämnts, jobbar Cecilia och Daniela på samma skola och de har samma förutsättningar vad gäller datorer, men det har under deras intervjuer kommit fram att de jobbar på olika sätt

med dessa förutsättningar. Daniela poängterar att hon inte sett någon forskning som visar att elevernas kunskaper skulle bli bättre med hjälp av datorer. Hon håller med om att eleverna kanske skulle bli mer stimulerade med en dator i undervisningen men hon ställer sig frågan ”får de bättre kunskaper”? Cecilia, å andra sidan, som använder IKT i sin undervisning menar att hennes elever tycker att undervisningen blivit mycket roligare. Cecilia förklarar att hennes elever nu visar mer entusiasm inför olika skolarbeten och lärandet. Bella som också undervisar i SO förklarar att datorn kan vara motivationshöjande för de elever som har en oläslig handstil och datorn kan då hjälpa att höja deras självförtroende. Bella förklarar att hon rättat många arbeten där elever har en oläslig handstil och detta försvårar rättandet menar hon. Vidare förklarar hon att datorn kan ge eleverna en möjlighet att skriva med läsliga bokstäver och att både lärare och elev kan fokusera mer på innehållet. Hon säger även att det är viktigt att alla individer har en läsbar handstil då man inte alltid kan förlita sig på en dator. Hon menar att det är lärarna i de lägre åldrarna som bär ansvaret att eleverna har en läsbar handstil när de kommer upp på högstadiet.

Anna som hade en negativ inställning till IKT menade, som tidigare nämnts, att hon vill ha mer utbildning vad gäller IKT för att kunna implementera det i sin undervisning. Anna menar att det för henne känns som att lärarens roll i klassrummet håller på att förändras, från kunskapsförmedlare till en handledare. Anna förklarar att när hon började jobba som lärare så var hennes roll att förmedla kunskap till eleverna och med tiden har detta förändrats. Hon förklarar att hennes VFU studenter inte alls har samma ämneskunskap som hon själv har. Enligt Anna uppför sig hennes VFU studenter som någon form av handledare till eleverna ifall de behöver hjälp och inte som kunskapsförmedlare. Anna får frågan om inte detta är en positiv utveckling vad gäller lärande. Efter lite betänketid svarar hon ”Jo, visst är detta det. Det är som ett arbete som eleverna får skriva. Pedagoger visar för eleverna vad målet med arbetet är och då skall eleverna finna olika vägar för att nå fram till målet och under tiden finns pedagoger som en stöttepelare”.

Samtliga pedagoger är överens om att lärarens inställning till IKT påverkar elevernas vilja av att använda IKT och de tror även att det kan påverka deras motivation till lärande. Anna menar att hennes bristande kompetens vad gäller IKT har skapat någon form av rädsla hos henne. Denna rädsla, förklarar hon, är att istället för att eleverna skall stimuleras till ökad motivation till lärande med hjälp av IKT kan det brista för dem motivationsmässigt då de istället skall hjälpa henne som lärare och det därmed inte sker någon form av meningsfullt lärande.

Många av lärarna ansåg att deras bristande kunskaper om IKT och bristen på datorer på deras skolor är grunden till varför de inte använder sig av IKT i undervisningen. Dessa lärare menar också att om de skulle få delta i någon form av kompetensutveckling så skulle deras användning av IKT öka. Både Cecilia och Daniela har gått någon form av kompetensutveckling när det gäller IKT. Cecilia känner att användningen av IKT har stimulerat och motiverat lärandet hos eleverna medan Daniela inte känner att hon har tillräckligt med kunskap inom IKT.

6 Diskussion

Diskussionsdelen inleds med en metoddiskussion, där jag kort reflekterar över hur metoden fungerat. Därefter följer en resultatdiskussion.

6.1 Metoddiskussion

Som nämnts tidigare menar Widerberg (2002) att syftet med en kvalitativ intervju är att man skall kunna använda sig av det direkta mötet mellan forskare och intervjuare. Kvale och Brinkman (2009) menar också att en kvalitativ intervju innebär att intervjuare och informant byter uppfattningar inom ett gemensamt område. När jag genomfört intervjuerna insåg jag att det var en bra ide att endast fokusera på intervjuer eftersom syftet med uppsatsen var att se pedagogernas erfarenheter kring IKT men även att utgå ifrån deras "värld". Med detta menar jag precis som Widerberg (2002) menar att man skall kunna använda sig av det direkta mötet. Intervjuerna genomfördes på deras arbetsplats och fokus var hela tiden på informanterna vilket gjorde att jag enkelt fick en uppfattning om vem de är.

Det som jag kunde förbättrat eller kan tänka på till nästa gång är att det hade varit enklare om man vore två. När det gäller mina intervjuer så tror jag att det hade kunnat fångas upp mer information om vi vore två, en som antecknar och en som endast lyssnar. Men även om två lyssnar kanske man tolka samma svar på olika sätt, vilket sedan hade kunnat vara intressant att analysera. Tyvärr så fungerade inte min ursprungliga idé med enkäterna vilket jag nu i efterhand kan reflektera kring. Jag anser att det hade kunnat bli lite för mycket jobb för en person att både göra enkäter, analysera dem och sedan genomföra intervjuer och analysera dem. Jag fick genom skapandet av enkät dock en chans att träna på att göra frågor och dessa kunde delvis användas för att skapa intervjufrågorna. Sammanfattningsvis är jag nöjd med resultatet mina intervjuer gav mig.

6.2 Resultatdiskussion

UFL (2010) hävdar att IKT skall genomsyra lärarutbildningen vid Göteborgs Universitet. HSV (2005) gjort en undersökning där det framkom att lärarutbildningen åsidosätter IKT. Enligt UFL (2010) utvecklas en ny lärarutbildning där IKT skall integreras mer i utbildningen och den skall ge de blivande lärarna den IT-kompetens läraryrket kräver.

Respondenterna menar att de har olika kunskaper inom IKT. Respondenterna har olika utbildningar bakom sig men alla är överens om att de inte fått någon IKT kompetens via lärarutbildningen, inte ens de ny utexaminerade. Anna som anser att hon inte kan något alls till Erika som menar att hon är väldigt duktig. I undersökningen framkommer det att alla respondenter anser att användningen av IKT i undervisningen förutsätter att utrustningen och resurser finns. Respondenterna anser att om det finns brister i utrustningen begränsar det pedagogens användning och det påverkar även deras attityder till IKT:s möjligheter negativt. Alla respondenter anser att ansvaret ligger hos skolans huvudman, alltså rektor eller områdes chef, att se till att skolan har tillgång till tillräckligt och bra digitala resurser. Respondenterna förklarar att med resurser menar de inte enbart att det skall finnas tillgång till datorer för alla. Myndigheten för skolutveckling (2007) menar att alla svenska skolor har tillgång till datorer och internet. Är det tillräckligt med resurser på skolorna? Daniela som anser att hon hade tillräckligt med utrustning och tillgång till allt hon behöver men saknar tillräckligt med kunskap för att genomföra det hon vill. Daniela menar att det skall finnas resurser i form av utbildare och när utbildningar genomförs borde det finnas support personal som kan hjälpa när man kört fast. Tre fjärdedelar av undervisande lärare i Sverige anser att de inte har tillräckligt med

kunskaper om IKT (Myndigheten för skolutveckling, 2007). Daniela förklarar också att hon märkt att om eleverna ser bristande kunskaper hos läraren så blir detta ett hinder för eleven som istället måste fråga en kamrat om hjälp. Hon anser att det är bra att eleverna ibland kan hjälpa varandra men om det blir för ofta så stör detta eleverna i deras inläring. Detta leder till att hon som pedagog bland annat valt att avstå från IKT, för att slippa känna sig underordnad. Jedeskog (2000) menar att implementering av IKT i undervisningen har gjort att många lärare känner en konkurrens från datorn genom att eleverna själva kan söka sin kunskap och inte längre behöver läraren på samma sätt som tidigare. Detta skulle innebära att läraren kan tappa kontrollen över undervisningen. Den tolkning jag gör är att det är precis så Anna och Daniela känner. Båda anser att de inte har tillräckligt med kompetenser när det kommer till IKT. I resultatet förklaras hur Anna upplever att hennes roll som lärare förändras från kunskapsförmedlare till handledare. Det Anna känner och tänker han kopplas till Vygotskijs syn på lärande. Han menar att lärandet inte handlar om vilka begränsningar en individ har utan vilka möjligheter en individ har att lära sig om den får hjälp. Detta kallar Vygotskij för den närmaste utvecklingszonen och innebär det område mellan det som ett barn kan klara själv och det som ett barn klarar med hjälp från en lärare eller kamrat. Alltså det eleven nu klarar med hjälp av lärare kommer den att klara ensam också (Dysthe, 2003).

Anna och Daniela undervisar enbart i HK och Cecilia och Erika undervisar förutom HK i matematik och Bella i SO. IKT innebär som tidigare nämnts information och kommunikationsteknik. Detta är alltså en utveckling av ordet IT som står för informationsteknik. Erika och Cecilia är de respondenter som har mest positiva synpunkter vad gäller implementeringen av IKT i undervisningen. Dock anser samtliga att det är svårt med IKT i HK-undervisningen. Cecilia förklarar att de på hennes skola innan hade smartboard⁹. Cecilia anser att detta var väldigt bra för alla lärare att enkelt integrera IKT i undervisningen, speciellt för henne som matematik lärare. Hon förklarar att smartboarden var påslagen under alla lektioner och hon hade sina genomgångar på den och efter genomgångarna när hon skulle gå runt och hjälpa eleverna, fick de gå fram och spela olika matematiska spel i tio minuter var. Smartboarden var en form av lärande för Cecilia, precis som Vygotskij förklarar om barnets potentiella utvecklingszon så klarade Cecilias elever av detta med hjälp av smartboarden. De uppnådde den närmsta utvecklingszonen själva i matematikboken eller på smartboarden, när de körde fast fick de hjälp av Cecilia för att uppnå den proximala utvecklingszonen (Vygotskij, 1999). Cecilia förklarar att smartboarden togs bort efter ett år då ledningen ansåg att det var för få lärare som använde sig av detta. Borde de kanske gett lärarna mer utbildning? Cecilia menar att det var och är till stor del enklare för henne att implementera IKT i sin matematik undervisning är i HK. Bella undervisar även i SO-ämnena och hävdar att det är mycket lättare att genomföra en datorledd undervisning i ett ”teoretiskt” ämne. Hon använder sig av datorn ofta på SO lektionerna och eleverna får söka fakta, skriva arbeten och ibland jämföra fakta i läroboken mot fakta på internet för att lära sig vara källkritiska. Utbildningsdepartementet (2008) hävdar att lärandet till stor del består av kommunikation och bearbetning av information, precis som Bellas elever gör med datorn på SO-lektionerna. Bella förklarar att hon inte tycker att de fyra olika SO böckerna de har räcker för att eleverna skall uppnå de mål styrdokumentet kräver. Hon använder ofta de bokningsbara datorerna på sina SO lektioner där eleverna inte bara får söka information utan även titta på olika klipp på youtube¹⁰ eller gå in på SVT play och se olika dokumentärer som berör det de pratar om just den lektionen. Utbildningsdepartementet (2008) hävdar även att de digitala läromedlen tillsammans med internet kan underlätta lärandet.

⁹ Smartboard är en interaktiv skrivtavla (www.smartboard.se)

¹⁰ En webb sida där man kan söka olika videoklipp (www.youtube.com)

Vygotskij menar att människans lärande förutsätter en social natur, som innebär att lärandet kräver en gemensam omgivning. Detta innebär att lärandet sker på lika villkor. Han menar också att barn skall växa in i det redan utvecklade samhället som människorna omkring dem redan lever i. Som tidigare nämnts är datorn och internet de stora sociala medierna som ungdomar använder. De är storanvändare av internet i form av social gemenskap så som spel med mera och detta kan underlätta lärandet (Ungar och Medier, 2010). Cecilia som anser att hon flitigt använder IKT i sin undervisning menar att hon inte bara gör det för att styrdokumentet kräver det utan för att möta eleverna på deras nivå. Dator, internet, spel med mera är det dagen ungdomar är omringade i hemmet och bland vännerna. Eleverna skall växa upp i det samhälle som är anpassat efter dem, som Vygotskij förklarar det, alltså det samhälle som människorna omkring dem redan lever i. Alla respondenterna är överens om att vi idag lever i ett dator och internet styrt samhälle. Anna som anser att hon inte kan så mycket om IKT nämner att hon ger sina räkningar till sin dotter som betalar dem över internet åt henne istället för att Anna själv ska lära sig och göra det själv. Respondenterna menar även att alla inte lever i den värld som är IT styrd än.

Många människor i Sverige har en dator hemma och redan i fyraårsåldern har hälften av barnen kommit i kontakt med Internet någon gång (Findahl & Zimic, 2008). Då många av dagens ungdomar som går i grundskolan är i kontakt med IKT på något sätt i deras hem, kan användningen av IKT i skolan gynna till att eleverna känner igen sig och blir mer engagerande till lärandet. När elever möter IKT i skolan ser de inte detta som ett hinder utan som något de känner igen och bli kanske då mer motiverade till lärande (Myndigheten för Skolutveckling, 2007). Daniela poängterar att hon inte sett någon forskning som visar att elevernas kunskaper skulle bli bättre med hjälp av datorer. Hon håller med om att eleverna kanske skulle bli mer stimulerade med en dator i undervisningen men hon ställer sig frågan ”får de bättre kunskaper”? Cecilia, å andra sidan, som använder IKT i sin undervisning menar att hennes elever tycker att undervisningen blivit mycket roligare. Cecilia förklarar att hennes elever nu visar mer entusiasm inför olika skolarbeten och lärandet. Myndigheten för skolutveckling (2007) visar däremot att det finns många olika studier av hur man använder IKT för att främja lärandet i skolor. Användningen av IKT handlar dels om att lära sig att hantera dator och dess olika applikationer, dels om att använda IKT som ett redskap för att stödja och främja läroprocessen och det pedagogiska arbetet.

Under intervjuerna diskuterade respondenterna kring hur man kan använda IKT i undervisningen. I Lgr 11 finns det ett avsnitt som heter ”konsumtion och ekonomi” och det framgår att eleverna skall lära sig om ”ungas privatekonomi, till exempel att handla över internet... Att handla på krediter...”, de skall kunna ”konsumenters rättigheter och skyldigheter” och ”jämförelser av produkter utifrån olika aspekter, till exempel pris...” (Skolverket, Lgr 11). Alla de exempel som jag tagit upp här visar på hur man idag enklare kan använda sig av IKT i undervisningen, och hur målen i kursplanen är IKT baserade. Eleverna kan med hjälp av internet och IKT läsa om olika fall vad gäller till exempel handla över internet eller handla på kredit. De får även via internet mer uppdaterad information än vad HK böckerna tillhandahåller. Utbildningsdepartementet (2006) hävdar att när läroplanen som gällt fram tills nu (Lpo 94) infördes 1994 så förutsåg man inte utvecklingen av IT, därmed var det inte möjligt att formulera färdighetskrav för de behov som dagens IT samhälle kräver. Det är fullt förståeligt att det är dags för en ny kursplan och att Myndigheten för skolutveckling liksom många andra anser att det är dags att ställa krav på implementeringen av IKT med tanke på dess utveckling. Som nämntes i inledningen har barn redan vid fyra års ålder kommit i kontakt med IKT på något sätt (Findahl & Zimic, 2008) och under hela grundskolan använder elever IKT i sina hem (Myndigheten för skolutveckling, 2007). Att använda IKT i undervisningen skulle kunna bidra till att elever kan känna sig mer motiverade, men som vissa av pedagogerna i denna

undersökning, t.ex. Daniela och även Anna nämner, fungerar det inte att endast införa en ny kursplan och läroplan. Samtliga skolor i Sverige borde ha tillräckligt med resurser för att använda sig av IKT och sedan borde samtliga pedagoger förses med fortbildningar så att undervisningen fortsätter med samma goda kvalitet.

I examensmålen för lärarutbildningen kan man läsa att IKT nämns flera gånger (UFL, 2007). Det var detta faktum som fångade mitt intresse för att ta reda på hur IKT faktiskt används ute i skolorna. När jag skulle bli bedömd för sista gången, under min sista termin på lärarprogrammet, hörde jag om IKT för första gången. Den person som skulle bedöma mig nämnde att IKT är ett mål som måste uppnås. Det innebär att min Lokala lärarutbildare skall kunna styrka att jag använt mig av IKT ute på min VFU. Hur skall jag som student kunna använda IKT om jag inte fått veta eller lära mig något om detta under min utbildning och om inte mina lokala lärarutbildare gör detta när jag är på VFU? Och hur skall en lokal lärarutbildare lära och visa sina studenter IKT i undervisningen om de själva inte behärskar denna teknik?

Referenser

Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Findahl, O & Zimic, S. (2008). *Unga svenskar och Internet*. Hämtad: (2011-07-14)
<http://www.wii.se/publicerat/rapporter.html>

Göteborgs stad. (2011). *Skolor*
Hämtad: (2011-08-05) <http://www.goteborg.se/wps/portal/hittagrundskola>

Hjälmeskog, K. (2000). *"Democracy begins at home": Utbildning om och för hemmet som medborgarfostran*. Uppsala universitet.

Högskoleverket (HSV). (2008:8R). *Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen*. Stockholm: högskoleverket.
Hämtad: (2011-08-01)
<http://www.hsv.se/download/18.3c1b9686119162e52038000287/0808R.pdf>

Jadeskog, G. (2000). *Ny i klassen: förhållandet mellan lärarroll och dator användning beskrivet i internationell forskning*. Solna: Eklund.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lärarutbildningsnämnden. (2009). *Bedömningsmall för VFU*. Göteborgs Universitet. Hämtad: (2011-08-01) <http://www.lun.gu.se/utbildning/vfu/vfu-bedomning/>

Lärarutbildningsnämnden (LUN). (2011). *IKT och digital kompetens i 2011 års lärarprogram*. Göteborgs Universitet. Hämtad: (2011-08-01)
http://lun.gu.se/digitalAssets/1336/1336798_g_2011_146.pdf

Malmqvist, J. (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket- vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.

Myndigheten för skolutveckling. (2007). *Internationell forskningsöversikt kring IT i skolan*. Stockholm. Hämtad: (2011-08-05)
<http://www.itochutbildning.se/wp-content/uploads/2009/11/Internationell-forsknings%C3%B6versikt-av-IT-i-skolan-slutlig-version.pdf>

Myndigheten för Skolutveckling. (2007). *Effektivt användande av IT i skolan: Analys av internationell forskning*. Hämtad: (2011-07-14)
http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/30/78/Rapport_webb.pdf

Nationalencyklopedin. (2004) Hämtad (2011-07-14) www.ne.se

Patel, R., & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Pim.skolutveckling.se: *Vad är PIM*. Hämtad: (2011-07-27)
<http://www.pim.skolutveckling.se/xp/handledning/Om-PIM/Vad-ar-PIM/>

Skolverket. (2000a). *Grundskolan: Kommentarer till kursplaner och betygskriterier 2000*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2000b). *Kursplanen för hem- och konsumentkunskap*.

Hämtad: (2011-08-05)

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/Grundskoleutbildning/2.4894?_xurl=http%3A%2F%2Fsvcm.skolverket.se%2Fsb%2Fd%2F2386%2Fa%2F16138%2Ffunc%2Fkursplan%2Fid%2F3871%2FtitleId%2FHKK1010%2520-%2520Hem-%2520och%2520konsumentkunskap

Skolverket. (2009). *Utvecklingsbehov avseende IT-användningen inom skolan*.

Hämtad: (2011-07-12)

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2244>

Skolverket (2011). *läroplan för grundskola, förskoleklass och fritidshem, Lgr 11*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2011). *kursplan för hem- och konsumentkunskap*. Hämtad: (2011-08-05)

http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.142359!Menu/article/attachment/Hem-och_konsumentkunskap.pdf

Smartboard (2011). Hämtad: (2011-08-05) <http://www.smartboard.se/produkter/smartboard>

Statens offentliga utredning (SOU). (2008:109). *En hållbar lärarutbildning*. Stockholm: Statens offentliga utredning. Hämtad: (2011-08-01)

<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/11/67/37/b4b3b355.pdf>

SOU (Statens offentliga utredning). (2000:29). *Starka konsumenter i en gränslös värld: Slutbetänkande från Konsumentpolitiska kommittén*. Stockholm: Fritzes.

Säljö, R. (2000). *Lärandet i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Trageton, A. (2005). *Att skriva sig till läsning: IKT i förskoleklass och skolan*. Stockholm: Liber.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Ungar och medier (2010). *Fakta om ungars och ungdomars användning och upplevelser av media*. Statens medieråd. Hämtad: (2011-07-10)

http://medieradet.se/upload/Rapporter_pdf/Ungar%20och%20medier%202010%20web.pdf

Utbildningsdepartementet. (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet. (2008). *Tilläggsdirektiv till utredningen om en ny Lärarutbildning*. Dir. 2008:43. Hämtad: (2011-07-26) <http://www.regeringen.se/sb/d/10007/a/104507>

Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildningen (UFL).(2007). *Riktlinjer för och ansvarsfördelning inom verksamhetsförlagt utbildning (VFU)*. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildningen (UFL). (2010). *Policy för IKT inom lärarutbildningen vid Göteborgs Universitet*. Göteborgs universitet: UFL Hämtad: (2011-07-30)

http://www.lun.gu.se/digitalAssets/1307/1307544_policy-f-r-ikt-inom-l-rarutbildningen-vid-gu.pdf

Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Vygotskij, L.S. (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Lista över förkortningar

IKT	Informations- och kommunikationsteknik
IT	Informationsteknik
VFU	Verksamhetsförlagd Utbildning
HK	Hem- och konsumentkunskap
LLU	Lokal lärarutbildare
UFL	Utbildning och forskningsnämnden för lärarutbildningen
GU	Göteborgs Universitet
HSV	Högskoleverket
LUN	Lärarutbildningsnämnden
HFU	Högskoleförlagd utbildning
PIM	Praktiskt IT och mediekompetens

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i hem- och konsumentkunskap ger kunskaper för livet i hem och familj samt förståelse för det värde dessa kunskaper har för människa, samhälle och natur. Utbildningen ger erfarenheter av social gemenskap, mat och måltider, boende och konsumentekonomi samt ger möjligheter att uppleva sammanhang och arbetsglädje. Syftet är att ge erfarenheter och förståelse av de dagliga handlingarnas och vanornas betydelse för ekonomi, miljö, hälsa och välbefinnande.

I det dagliga livet kommer värderingar till uttryck på olika sätt och konflikter kan uppstå mellan tanke, ord och handling. Genom att praktisera verksamheterna i hushållet, utvecklas medvetenhet om de egna värderingarna och förmåga att göra etiska ställningstaganden. Utbildningen i hem- och konsumentkunskap ger kunskaper för och erfarenheter av att fatta beslut i de valsituationer som uppstår i ett hushåll. Ämnet utvecklar förmågan att ur ett hushållsperspektiv värdera och hantera det ökade flödet av information och reklam. Syftet är att utifrån kunskaper om samspelet mellan hushåll, samhälle och natur kunna möta förändringar, ta ansvar och agera.

Ett demokratiskt och jämställt samhälle förutsätter att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Ämnet hem- och konsumentkunskap utvecklar flickors och pojkars identiteter genom att ge erfarenheter av och kunskaper om sambanden mellan jämställdhet och verksamheterna i hushållet. Ämnet ger också upplevelser och förståelse av hushållsarbetsvariation över tid och mellan kulturer. Syftet är att ge beredskap för att leva och agera tillsammans i ett samhälle med mångfald.

Mål att sträva mot

Skolan skall med sin undervisning i hem- och konsumentkunskap sträva efter att eleven:

- utvecklar tilltro till den egna förmågan att självständigt och tillsammans med andra utföra uppgifter i hushållet samt utvecklar ett reflekterande förhållningssätt till dessa,
- praktiserar ett demokratiskt och jämställt förhållningssätt samt erfar och förstår dess betydelse för hushållets verksamheter och för relationer mellan människor,
- utvecklar förståelse och ett bestående intresse för hur handlingar i hushållet samspelar med hälsa, ekonomi och miljö såväl lokalt som globalt,
- utvecklar skicklighet i att organisera, tillaga och arrangera måltider samt förståelse av måltidens betydelse för gemenskap, hälsa, kommunikation och kultur,
- förvärvar kunskaper i att skapa och vårda ett hem och utvecklar insikter i hemmiljöns betydelse ur såväl kulturella, ekonomiska som hälsoperspektiv,
- lär sig planera sin ekonomi utifrån egna och hushållets resurser, granska och värdera information och reklam samt agera i enlighet med övervägda beslut,
- utvecklar kunskaper om olika sätt att leva tillsammans och historiska och kulturella traditioners inverkan på verksamheterna i hushållet,
- utvecklar sin förmåga till kreativitet i hushållets verksamheter och sin förmåga att anpassa sina handlingar till olika situationer och föränderliga resurser.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

I ämnet hem- och konsumentkunskap fokuseras verksamheterna i hushållet, vilka omfattar social gemenskap, mat och måltider, boende och konsumentekonomi. Dessa kunskapsområden integreras till en meningsfull helhet som människan har att hantera i hushållet. Genom att utföra olika uppgifter får eleven erfarenheter av verksamheter i hushållet och förtrogenhet med olika förutsättningar för dessa, såsom information, ekonomiska resurser och arbetsdelning. I ämnet utvecklas de olika förmågor som behövs för att hantera skilda uppgifter i hushållet. Elevernas hantverkskunnande utvecklas tillsammans med förmågan att kommunicera och agera, självständigt och tillsammans med andra. I ämnet hem- och konsumentkunskap

handlar hushållsarbete både om fysisk aktivitet och om sinnlighet, glädje att skapa och lust att fortsätta lära.

Verksamheterna i hushållet är centrala för individens hälsa och välbefinnande och de sker i växelverkan med samhälle och natur. Hälsa och välbefinnande har flera dimensioner: ekonomiska, materiella, fysiologiska och psykosociala. I ämnet hem- och konsumentkunskap är dessa på olika sätt sammanflätade och handlar bland annat om en medveten användning av resurser, om att stärka elevens tillit till sin egen förmåga att handla och att interagera med andra. Hushållsarbete sker både för eget och för andras välbefinnande. Det utförs ofta tillsammans med andra, alla har något att tillföra och alla kan utveckla sina förmågor.

Med resurshushållning avses hushållning med såväl mänskliga som ekonomiska och andra materiella resurser och naturresurser, både lokalt och globalt. Förståelsen av samspelet mellan hushåll, samhälle och natur utgör grunden för elevens aktiva deltagande i formandet av en medveten livsstil och ett hållbart samhälle.

Ämnet hem- och konsumentkunskap tar upp samhällets förändring mot pluralism och mångfald. Historiska, internationella och kulturella jämförelser ger insikter om traditioner, förändringar och variationer vad gäller hushållets verksamheter och relationer mellan människor. Ämnet utvecklar varje elevs förmåga att identifiera, analysera och formulera frågor om jämställdhet som kan uppkomma inom olika gemenskaper samt att reflektera över vilka konsekvenser olika lösningar får.

Genom att utföra skilda hushållsverksamheter får eleven upplevelser genom olika sinnen – syn, känsel, smak och lukt. I arbetsprocessen utvecklas såväl etiska, estetiska som skapande värden. Språkliga och matematiska färdigheter används i konkreta och meningsfulla sammanhang där återkopplingen är förankrad i elevens egna handlingar och sinnesupplevelser. I ämnet hem- och konsumentkunskap diskuteras behovet av vanor och rutiner och skapas möjligheter att uppleva glädje, gemenskap och mening i det dagliga arbetet.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall

- kunna laga mat och arrangera för gemenskap kring måltiden och förstå dess kulturella och sociala värde,
- kunna använda olika varor, metoder och redskap i hushållet och därvid ta hänsyn till hälsa, hushållsekonomi och miljö,
- kunna samarbeta med andra vid arbete med olika uppgifter,
- vid genomförandet av olika uppgifter i hushållet kunna jämföra priser och uppfatta skillnader mellan information och reklam.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret

Eleven skall

- kunna planera, tillaga, arrangera och värdera måltider med hänsyn till ekonomi, hälsa, miljö och estetiska värden,
- ha kunskaper om resurshushållning för att kunna välja och använda metoder, redskap och teknisk utrustning för matlagning, rengöring och tvätt i hushållet samt kunna hantera dem på ett för situationen funktionellt och säkert sätt,
- kunna samarbeta med andra oavsett skillnader i fråga om exempelvis kön och etnicitet samt ha insikter i frågor som rör kulturell variation och hushållsarbetets koppling till jämställdhet,
- känna till sina rättigheter som konsument och kunna värdera olika slags information vid utförandet av verksamheter i hushållet.

HEM- OCH KONSUMENTKUNSKAP

Livet i hem och familj har en central betydelse för människan. Våra vanor i hemmet påverkar såväl individens och familjens välbefinnande som samhället och naturen. Kunskaper om konsumentfrågor och arbetet i hemmet ger människor viktiga verktyg för att skapa en fungerande vardag och kunna göra medvetna val som konsumenter med hänsyn till hälsa, ekonomi och miljö.

Syfte

Undervisningen i ämnet hem-och konsumentkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. I en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar ska eleverna ges möjlighet att utveckla ett kunnande som rör mat och måltider. Undervisningen ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin initiativförmåga och kreativitet vid matlagning, skapande av måltider och andra uppgifter i hemmet.

Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om konsumtionens villkor, om sparande, krediter och lån. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att göra välgrundade val när det gäller privatekonomi och kunna hantera olika problem och situationer som en ung konsument kan ställas inför.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om, och ges möjligheter att reflektera över, jämställdhet och arbetsfördelning i hemmet. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kulturella variationer och traditioner i olika hushåll.

Genom undervisningen i ämnet hem-och konsumentkunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- planera och tillaga mat och måltider för olika situationer och sammanhang,
- hantera och lösa praktiska situationer i hemmet, och
- värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Mat, måltider och hälsa

- Recept och instruktioner och hur de kan läsas och följas samt vanliga ord och begrepp för bakning och matlagning.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta.
- Planering och organisering av arbetet vid tillagning av måltider och andra uppgifter i hemmet.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid bakning och matlagning och hur dessa används på ett säkert sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Olika verktyg som stöd för planering av varierade och balanserade måltider samt hur måltider kan fördelas över en dag.
- Måltidens betydelse för gemenskap.

Konsumtion och ekonomi

- Ungas ekonomi, sparande och konsumtion.
- Skillnaden mellan reklam och objektiv konsumentinformation.
- Jämförelser av några vanliga varor, till exempel utifrån jämförpris.

Miljö och livsstil

- Några olika miljömärkningar av produkter och deras betydelse.
- Val och användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Återvinning i hemmet och i närområdet och hur den fungerar.
- Olika mattraditioner, till exempel vid firande av högtider.

I årskurs 7–9

Mat, måltider och hälsa

- Jämförelser av recept och beräkning av mängder vid matlagning. Skapande av egna recept.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta. Hur valet av metod påverkar arbetsprocessen och resultatet.
- Planering och organisering av arbetet vid matlagning och andra uppgifter i hemmet.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid bakning och matlagning och hur dessa används på ett funktionellt och säkert sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Individuella behov av energi och näring, till exempel vid idrottande, samt hur måltider kan komponeras efter olika behov.
- Hur man kan arrangera måltider och måltidens betydelse för gemenskap och välbefinnande.

Konsumtion och ekonomi

- Ungas privatekonomi, till exempel att handla över internet, att låna pengar, att handla på kredit eller avbetalning och att teckna abonnemang.
- Hushållets ekonomi och att beräkna kostnader för boende, konsumtion, resor och krediter.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter
- Reklamens och mediernas påverkan på individers och grupperns konsumtionsvanor.
- Ställningstaganden vid val av varor och tjänster, till exempel vid köp av kläder, livsmedel och resor utifrån perspektiven ekonomiskt, socialt och miljömässig hållbarhet.
- Jämförelser av produkter utifrån några olika aspekter, till exempel pris och kvalitet.

Miljö och livsstil

- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Hur man kan hushålla med och ta vara på livsmedel och andra förbrukningsvaror i hemmet
- Tvätt och rengöring samt olika rutiner och metoder för detta.
- Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställt hetsperspektiv.
- Aktuella samhällsfrågor som rör privatekonomi, mat och hälsa.
- Olika mattraditioner, deras ursprung och betydelse.

Intervju frågor

Intervju nummer:

Kön:

Åldersgrupp:

Hur länge har du jobbat som HK lärare:

Vill du berätta lite om skolan du jobbar på:

Hur ser tillgången av datorer ut på din skola:

Vad är IKT för dig:

Hur anser du att din kunskap om datorer är?

Vad tycker du om att använda IKT i undervisningen i allmänhet?

(Ser du det som en hjälp eller börda?)

Använder du datorn/IKT i undervisningen?

(Om ja) Hur används datorn i undervisningen? Enbart som stöd?

(Om inte) Varför eller av vilken/vilka anledningar använder du dig inte av IKT i undervisningen?

Anser du att det är mer viktigt med IKT i andra ämnen?

Hur skulle du vilja använda datorn i undervisningen?

Krävs det mer tid att planera datorledda lektioner?

Vad har du fått för kompetensutveckling gällande IKT och datorn?

(om ja) Skulle du vilja ha mer eller är du nöjd?

(Om nej) Skulle du vilja ha det? även om det skulle innebära sena kvällar?

Berätta lite om din hemkunskaps undervisning

Vilka slags medier eller olika IKT program känner du till som du skulle kunna/kan använda dig av i undervisningen?

Anser du att man som lärare ofta förlitar sig för mycket på läromedel (böcker) i undervisningen? Varför?

Hur tror du IKT skulle bidra till elevernas lärande?